

Dünyada ve Türkiye’de İslâmiyet

“İslâm dünyası ve Batı birbirine uyan hedeflere sahiptir. Batı Peygamber mesajının yaşayan kuvvetini artık ihmal edemez ve görmemezlikten gelemez.”

“Ey ehl-i kitap! Sizinle bizim aramızda eşit bir kelimeye geliniz: Allah’tan başkasına ibadet etmeyelim. Ona hiçbir şeyi eş tutmayalım. Allah’ı bırakıp kimimiz kimimizi ilâhlaştırmasın.”

Al-i İmran Sûresi, âyet: 64.

“İçlerinden zulmedenleri bir yana ehl-i kitapla ancak en güzel yoldan muamele edin, deyin ki: ‘Bize indirilene de, size indirilene de iman ettik. Bizim ilahımız da, sizin ilahınız da birdir. Biz Ona teslim olmuşuz.’”

Ankebut Sûresi, âyet: 46.

“O size başka bir teselli verecektir tâ ki, daima sizinle bir olsun.”

Yuhanna İncili, Bab:14, âyet:16.

“Artık sizinle konuşmayacağım. Çünkü bu dünyanın reisi geliyor.”

Yuhanna İncili, Bab:14, âyet: 30.

Hıristiyan Batı dünyasında son iki üç asırdır çok büyük değişimler oldu. Ortaçağın Katolik taassubu Yeniçağla yavaş yavaş yok olurken, Hıristiyanlığın Batı dünyasındaki tesir ve hakimiyet sahası da gittikçe daralmıştı. Çünkü akla tek belirleyicilik hakkı tanıyan bir anlayış, Batıyı iyice kavramış, bu yüzden asırlarca insanlara delilsiz öğretilen Kilise dogmaları birer birer sarsılmıştı. Kilisenin birçok konuda yetersiz kalışı ve bilime ters düşmesi Batı insanını farkında olmadığı bir kaosa götürmüştü. Bu kaos, kilisenin taassubunu kabul edemeyen modern çağ insanının kilisesinin söylediklerinin çoğunu reddetme noktasında idi. Hıristiyanlık tahrif olmuş bir dindi. “İyi niyetli keşişler” sayesinde, akıl dışı yorumlarla tahrif bir kat daha artmıştı, ama bu bütünüyle Hıristiyanlığı reddetme mânâsına gelmiyordu. Çünkü yine de özünde birtakım hakikatleri ister istemez saklıyordu.

Ancak bu ince noktalara çoğu kez nazarlar yansımıyordu. Böylece kiliseye yönelen bir tepkiyle Batı dünyasının moral değerleri sarsılıyordu. Fakat kaybeden yine de Batı insanıydı. Çünkü ortaya bir kimlik krizi çıkıyordu. Bu noktada çözüm çözümsüzlük olan bir sürü “izm”ler ve felsefi akımlar boy göstermeye başlıyordu. Darwinizm-Marksizm-Freudizm üçlüsü ise inkârcı felsefenin biyoloji, sosyoloji ve psikoloji alanındaki yansımalarıdır. İnkârın avukatı ve muharriki olarak göze çarpan komünizm böyle bir ortamda gelişmiş ve bir rejim olarak insanlığa sunulmuştu. Böylece Batı dünyası boydan boya materyalist fikirlerin etkisine giriyor ve tehlikesini yaşıyordu.

Fakat Hıristiyanlık herşeye rağmen Batının vazgeçemediği diniydi. Materyalizme karşı ne yapabilirdi bu din? Yapabileceği çok azdı. Çünkü SSCB’de 1917 Bolşevik İhtilâli gerçekleştiğinde Hıristiyan nüfusu % 83 oranındaydı.1970’e gelindiğinde

bu oran % 35'e düşmüştü. Dinsizlerin oranı ise % 2'den % 45'lere ulaşmıştı. Bu oranlar World Christian Enclopedya'de veriliyordu. Yani Allah'a inanan Hıristiyanlar dinsiz devletin telkinlerine kapılarak dinlilikten dinsizliğe geçiyorlardı.

Böylece anlaşılıyordu ki, Hıristiyanlık bu maddeci akıma tek başına karşı koyamıyordu. Bu materyalist fikrin başka bir düşmanı daha vardı: İslâm. Öyleyse bu iki kutup ortak düşmana karşı birlikte mücadele edebilirlerdi. Kaldı ki İslâm hiçbir zaman özünde Hıristiyanlara ve Hıristiyanlığa karşı düşmanca bir tavır sergilemiyordu. Kur'ân Yahudilerle onlara "ehl-i kitap" diyordu ve Müslüman olmayan diğer unsurlara nazaran ayrıcalık veriyordu. Onlardan düşmanlık gelmedikçe kendileriyle savaşmamak tavsiye olunuyordu.

İslâm tarihi incelendiğinde bu durum açıkça görülüyordu. Onlardan bir saldırı veya tehlike gelmediği müddetçe barışa özen gösteriliyordu. Ama bütün bunlara rağmen, İslâm tarihinde Müslümanları asırlarca uğraştıran Haçlı Seferleri vardı.

Bazı Müslümanlara göre, Kur'ân'da "Yahudi ve Nasarayla dost olmayınız" ayeti vardı ve bu yüzden de onlarla dost olunamazdı. Oysa tefsirler "Yahudilik ve Nasaralık" noktasında dost olmayınız demektedir.¹

Bu yüzden de bu anlayışın bize kazandıracığı birşeyler olmalıydı. Zira asır fenalaşmıştı. Materyalist fikirler yayılma eğilimi gösteriyordu. Bunun için birlikte mücadele etme kaçınılmazdı.

Zaten son 30-40 yıldır, Hıristiyan dünyasının İslâmiyete olan bakışında belki küçük, ama başlangıç olarak önemli değişiklikler oluyordu.

1500 yıl aradan sonra 1963'de toplanan Vatikan Konsülü bu çerçevede değerlendirilebilirdi. Konsül diyordu ki, "İslâmiyet karşısındaki tutumumuzu gözden geçirmeli ve peşin hükümlerimizi tenkit etmeliyiz. Geçmişten miras alınan veya peşin hüküm ve iftiralarla çirkinleştirilmiş olan, İslâmiyet hakkındaki eski imajı terk etmek ve Hıristiyan Batı dünyasını Müslümanlar nezdinde suçlu kılan zulüm ve haksızlıkları itiraf etmek gerekir. Zihniyetimizi köklü bir şekilde arındırmaya girişmeliyiz. Bunu derken, bilhassa İslâm hakkında sık sık tekrarlanan ve düşünmeden ifade edilen bazı basma kalıp değer hükümlerini kastediyoruz. Gerçek Müslümanların inancını yansıtmayan, çok acele verilmiş, hatta hiçbir esasa dayanmayan bu tür düşüncelere kalbimizin en gizli köşesinde bile yer vermememiz, son derece önemli bir nokta olarak karşımıza çıkar."

Papa II. John Paul de 1979'da geldiği Türkiye'de "Aynı Allah'a inanan Hıristiyan ve Müslümanlar arasındaki bağların güçlendirilmesi zamanı geldiğini" belirterek, bunun insanlığın karşı karşıya bulunduğu temel sorunlarla ilgisine dikkat çekiyordu: "İki büyük dinin manevî miras ve değerleri, kişi ve toplum açısından bilhassa gençlerde meydana gelen manevî boşluğu doldurmak, toplum ve hukuk düzenine güvenilirlik kazandırmak gayesiyle kullanılabilir. Kendi kendime soruyorum: "Müslüman ve Hıristiyanların yeni bir tarihî döneme girdikleri şu dönemde, birbirimizi birleştiren manevî bağları kabul edip, bunları geliştirecek sosyal adaleti, manevî değerleri, barışı ve hürriyeti korumak yolunda elbirliği etmenin zamanı gelmemiş midir? Bu işbirliği acil bir hâl değil midir?"

70'li, 80'li ve 90'lı yıllar bu işbirliğini idrak etmiş olmanın göstergesi olarak Müslüman ve Hıristiyanlar arasında konferanslar ve seminerler düzenleniyor bu işbirliğinin boyutları tartışılıyordu.

Bu noktada Batılıların İslâmı yanlış tanıdığı gerçeğini bilerek bunun çaresi bulunmalıydı. İslâmı karalamak ve yanlış tanıtmak için yazılmış kitapların bir tahlili yapılmalıydı. Üstelik bazı Batılı yayın organlarında zaman zaman İslâm aleyhtarı kasıtlı yayınlara karşı kilisenin bir tepkisi olmalıydı.

Bütün bu gelişmeler yaşanırken Batılıların İslâmiyeti, bir din, bir dünya gücü, bir çözüm yolu olarak görmesi insanı gururlandırıyor. Örneğin 1979 yılında Time, "Yahudi hilesine, Hıristiyan nefretine, komünist kasırgasına karşı Müslümanlar geliyor" düşüncesinin yaygınlaştığını belirtiyor ve ortak bir noktaya dikkat çekiyordu: "İslâm dünyası ve Batı birbirine uyan hedeflere sahiptir. Batı Peygamber mesajının yaşayan kuvvetini artık ihmal edemez ve görmemezlikten gelemez."

Whote Earth Review'un Kış-1985 sayısı benzer bir yaklaşımı ifade ediyordu. Dergide İslâmiyetin komünizm gibi, kendileriyle hiçbir ortak yönü olmayan bir düşman olarak tanımlandığı söylenerek, "İslâmın gerçekten bir düşman mı, yoksa

Batının kendi korkularını ve değerlerini muhakeme edeceği bir ayna mı olduğunun incelenmesi gerektiğine” dikkat çekiliyordu. Konuya 40 sayfa ayıran dergi, bazı yayın organlarıncâ İslâmın problem olarak sunulmasına karşın, kendilerinin İslâmı bir çözüm olarak kabul ettiklerini belirtiyordu: “İslâm hem kapitalizmin, hem de komünizmin kör kuvvetlerine karşı tenkitçi bir pozisyonda yerini alır. Batı dünyasının dikkati bazen belirli Müslüman aşırılık tarafları, tutucu ve demogoglar tarafından çekiliyorsa da, gerçekte İslâmiyet kardeşliği, dinî toleransı, sabrı, tevazuu ve cömertliği tatbik ederek yaşamaya çalışan yüz milyonlarca insan için vardır. Doğu ve Batı arasında bölünen bir dünyada İslâm hem Doğuyu, hem de Batıyı birlikte yumuşatacak bir üçüncü kuvveti gösterebilecek vasıftadır.”

Kısaca denilebilir ki, her iki dinin aklı-selimi bir ortak çıkış noktasını savunabiliyorlardı. Ama yine de köklü bir beraberliğin olup olmadığı tartışma konusuydu.

İki dinin mensupları kendi “Kutsal Kitap”larını okusalar ve anlasalar ortak hareket noktasını bulabilirlerdi. İncil’in çeşitli yerlerinde “bir tesellici” olarak Peygamberimizin geleceği müdeleniyordu. Yuhanna İncil’inde, Hz. İsa havarilerine “Artık sizinle konuşmayacağım. Çünkü bu dünyanın reisi geliyor ve bende ondan hiçbirşey yoktur” diyordu.

Kur’ân’da Müslümanları ehl-i kitaba karşı “en güzel yoldan mücadeleye davet” ediyor ve bu yolun ne olduğu âyetin devamında açıklanıyordu: “Deyin ki, bizim ilâhımız da sizin ilâhınız da birdir ve biz Ona teslim olmuşuz.”

Bu noktada söylenmesi gereken birşey daha var. Onların İslâma olan yaklaşımları kendi dinlerini terk etmeleri mânâsına gelmiyordu. Onlara diyordu ki: “Ey ehl-i kitap! İslâmiyeti kabul etmekte size bir meşakkat yoktur. Size ağır gelmesin. Zira size bütün bütün dininizi terk etmenizi emretmiyor. Ancak inancınızı tamamlama ve yanınızda bulunan esasat-ı diniye üzerine bina ediniz” diye teklifte bulunuyor.²

Almanya’daki Hristiyanlık Dünyası Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Hans Küng de bu minvalde konuşarak, “Hz. Muhammed’in Hristiyan ve Yahudiler için, onların itikat ve inançlarını bir olan Allah adına ve risalet vazifesiyle tashih ettiğini söyleyecekti. Hristiyanlara da “Ortak koşulması mümkün olmayan bir Allah inancını tam olarak yerleştiren Kur’ân’ı daha ciddi şekilde ele almalarını” tavsiye ediyordu.

Bu ittifaktan sonra Batı insanı ve özellikle gençliğin cevap bekleyen sorularına daha kolay karşılık bulabileceklerdi. Artık bundan sonra dünyanın barış ve huzura kavuşması hayal olmaktan çıkıyor, ilerde gerçekleşecek bir ümidi ifade ediyordu. Velez ki, bu ümit varsın 1911’lerde duyulmuş olsun: ‘ İstikbalin kıtalarında hakikî ve manevî hakim olacak ve beşeri dünyevî ve uhrevî saadete sevkedecek yalnız İslâmiyettir ve İslamiyete inkılâb etmiş ve hurafattan ve tahrifattan sıyrılacak İsevîlerin hakiki dinidir ki, Kur’ân’a tâbi olur, ittifak ederler.”³

“Kilise Müslümanlara Takdirle Bakar”

Avrupa’yı iki kısma ayırmak lâzımdı. Avrupa da Batı dünyasını ifade ediyordu. Onlardan biri, “felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyiyatını mehasin (güzellik) zannederek, beşeri sefahete ve dalâlete sevk eden bozulmuş Avrupa” iken, diğeri de “İsevî din-i hakikisinden ve İslâmiyetten aldığı feyz ile hayatı içtimaiye-i beşeriye nâfi sanatları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fünunları takip eden Avrupa’yı.

Avrupa’nın bu iki yönünden biri takdir edilebilirdi. Onunla ittifak etme imkânı olabilirdi. Zaten “Ahir zamanında Hz. İsa Aleyhisselâmın gelip, Şeriat-ı Muhammediye ile amel edeceğini” ifade eden hadisler bulunuyordu. Bu “amel etme” de maddeci fikirlere karşı ittifak etme şeklinde düşünülebilirdi.

Bediüzzaman Said Nursi bu konuda şunları söylüyordu: “O cereyan pek kuvvetli görüldüğü bir zamanda Hz. İsa’nın[as] şahsiyet-i maneviyesinden ibaret olan hakikî İsevîlik dini zuhur edecek, yâni rahmet-i İlâhiyenin semasından nüzûl edecek, hâli hazır Hristiyanlık dini, o hakikate karşılık tasaffi edecek, hurafattan ve tahrifattan sıyrılacak, hakaik-i İslâmiye ile birleşecek, manen Hristiyanlık bir nevi İslâmiyete inkılâp edecektir. Ve Kur’ân’a iktida ederek o İsevîlik şahs-ı manevîsi tâbi ve İslâmiyet metbû makamında kalacak. Din-i hak bu azîm iltihak karşısında büyük bir kuvvet bulacaktır. Dinsizlik cereyanına karşı ayrı ayn iken mağlûp olan İsevîlik ve İslâmiyet ittihat neticesinde, dinsizlik cereyanına galebe edip dağıtacak...”⁴

Bu atıftan da anlaşılacağı gibi, istikbalde İslâmiyetle Hıristiyanlık ortak hareket edecekler. Dinsizliğe karşı mücadele edecekler ve sonuçta galip geleceklerdi.

Kilise 1215 yılında Papa Üçüncü Innocent'in diliyle Hz. Muhammed'i "Deccal" ilân etmişti.⁵

Aradan asırlar geçtikten sonra yine aynı kilise bu kez 1965 yılında Hz. Muhammed'i peygamber, İslâmı da hak din olarak kabul ettiğini açıklayacaktı. Kilise Müslümânlara takdirle bakar. Onlar Vâhid, Hayy, Kayyûm, Rahmân, Kadîr, yeri göğü yaratan, insanlara hitab eden bir Allah'a ibadet ederler. Tenhada yalnız bile olsalar, tıpkı Hz. İbrahim'in itaat etmesi gibi ki, İslâm da Hz. İbrahim'i bizim gibi peygamber olarak kabul eder bütün samimiyetleriyle Allah'ın emirlerine itaat etmeye gayret ederler. Onlar ahiret gününe de inanırlar."⁶

Said Nursi, Lemâ't'ında bunu şöyle anlatıyordu: "Nasraniyet ya intifa ya istifa bulacak; İslâma karşı teslim olup, terk-i silâh edecek; Mükerreren yırtıldı purutluğa (Protestanlığı kastediyor) tâ geldi; Purutlukta görmedi ona salâh verecek; Hazırlanır şimdiden yırtılmaya başlıyor; Sönmezse saffet bulup İslâma mal olacak."⁷

Bu bir sırrı azîmdir, ona remz ve işaret: Fahr-i Resûl demiştir, "İsa Şer'imle amel edip ümmetimden olacak."

Roma Katolik Kilisesi 1987'de hazırlatmaya başlayıp, 11 Ekim 1992 tarihinde Papa II. J. Paul'e imzalatıp Kasım 1992 de piyasaya sürdüğü yeni "Akaid" kitabında temel iman esaslarında değişiklikler yaptığını gösteriyordu.⁸

Viyana'da 30 Mart-2 Nisan 1992 tarihleri arasında Uluslararası İslâm-Hıristiyan Konferansının adı ilginçti: İslâm ve Hıristiyanlığın bakışına göre geleceğe ait perspektifler, problemler ve prensipler.

Daha da ötesinde bu sempozyumda konuşulanlar, İngilizce, Fransızca ve Almanca olarak yayınlanıp dünyanın bütün üniversitelerine gönderiliyordu. Türkiye'de YÖK 1992 Aralık ayında üniversitelerine bu tebliğleri ulaştırıyordu. Tebliğin bazı bölümlerini buraya almak araştırmamız için anlamlı olabilir.

"Dünyadaki mevcut gelişmeler doğrultusunda, insanlığın hayati çevresini korumaya gücü yeten bütün güçleri birleştirmek ve farklı kültür ve ırklara mensup milletlerin barış ve adalet içinde yaşamalarına imkân verecek bir cemaatin teşkili için yapıcı bir işbirliği yapmak gerekmektedir.

"Bu gayenin yerleşmesi için dünyanın her tarafına yayılmış bulunan İslâm ve Hıristiyanların mensubu oldukları iki din çok büyük önem taşımaktadır. Bunların bir araya gelecekleri ortak bir temel vardır; tek Allah inancı. Her iki dinin mensupları da Rahim ve Aziz olan, yeri ve göğü yaratan, insanların iyi ve kötü bütün amellerinden hesap vermek üzere kendisine dönecekleri bir tek Allah'a inanırlar.

"İnsanlar arasında daha samimî ve köklü bir barışın yerleşmesi için bu iki dinin mensupları birbirlerine yaklaşmak zorundadır. Bu yaklaşma birbirine karşı veya yanyana yaşamayı öğrenmek için değil, yeni bir ruh ile, kendilerinin ve insanlığın saadeti için birlikte yaşamayı öğrenmek içindir.

"Öyleyse Allah'a karşı ortak sorumluluk nedeniyle, Müslümanlar ve Hıristiyanlar, yeni bir dünya kurmaya çağrılmaktadırlar. Bütün insanlığın haysiyet ve adalet içinde yaşayacağı, küremizin servetinin âdilâne paylaşılacağı, siyasi gerginlik ve ihtilâfların karşılıklı müzakere ve diyalog esprisiyle çözüleceği bir dünya." Oysa Kur'ân bu çağırışı onlara 14 asır önce yapmıştı: "De ki: Ey ehl-i kitap! Sizinle bizim arasında müşterek olan bir söze gelin. (Allah'tan başka kimseye ibadet etmeyelim. Ona hiç birşeyi ortal koşmayalım. Allah'ı bırakıp da birbirimizi Rab edinmeyelim.)"⁹

"Şahs-ı İsa'n[as] kılıcı ile maktul olan şahs-ı Deccal'in teşkil ettiği, dehşetli maddiyunluk ve dinsizliğin azametli heykeli ve şahs-ı manevisini öldürecek ve inkâr-ı uluhiyet olan fikr-i küfrîsini mahvedecek ancak İsevî ruhanîleridir ki, o ruhânîler din-i İsevînin hakikatini, hakaik-i İslâmiye ile mecederek, o kuvvetle onu dağıtacak, mânen öldürecek. Hatta, "Hz. İsa gelir, Hz. Mehdi'ye namazda iktida eder, tâbi olur" diye rivayeti bu ittifaka ve hakikat-i Kur'âniyenin metbuiyetine ve hakimiyetine işaret eder."¹⁰

Hz. Peygamberin "Deccal", "Mehdi", "Hz. İsa", "Süfyan" ilgili hadisleri vardı. Ancak bu hadisler müteşâbih hadislerdi.

Çeşitli yorumlara ihtiyaçları vardı. Bediüzzaman Risale-i Nur Külliyyatının çeşitli bölümlerinde bunlara ilginç yorumlar getirir. Yukarıdaki atfedilen bölümden ve diğer eserlerinden şunlar anlaşılabilir: Hadislerde geçen Deccal materyalist ve maddeci fikirler veya onların savunucularının tesis ettiği “şahs-ı manevî” olabiliirdi. Hz. İsa'nın Deccal'i öldürmesinin de, Hz. İsa'nın temsil ettiği fikrin, Deccal'in şahs-ı manevîsini öldüreceğine işâret ettiği şeklinde düşünülebilirdi. Tıpkı Süfyan'ın şahs-ı manevîsini de, Mehdi'nin şahs-ı manevîsinin alt edeceği gibi.

Yukarıdaki atıfların daha kolay anlaşılabilmesi için bazı olayların aktarılması faydalı olabilir.

Komünizm ilk çatlağını Polonya'da vermişti. Sisteme karşı direnenler kilise etrafında odaklaşıyorlar, hareketlerini oradan yönlendiriyorlardı. Sistemin çöküşünde önemli rol oynayan Dayanışma Sendikası yöneticileri devamlı kilise ile iç içeydiler. Papa II. J. Paul'un Polonya'yı ziyareti esnasında milyonlarca insan ona koşmuştu.

Sistemin Romanya da yıkılmasını Hıristiyan rahip Laszlo Toekase'in başlattığı mücadele sağlamıştı. Politbüro rahibi sınır dışı etmiş, ama milyonlarca insanın 17 Aralık 1989'da Toekase'nin evinin önünde toplanmalarına engel olamamıştı. Protesto gösterileri daha sonra diğer şehirlere sıçramıştı. Açıklanan bilgilere göre gizli polis teşkilâtı “Securi ate” bu gösterilerde 70.000 kişiyi öldürmüştü. Sonunda bu hürriyet hareketi 25 Aralık 1989'da Çavuşesku ve eşi Elena'nın kurşuna dizilmesiyle noktalanmıştı.

Çekoslovakya'nın Zagreb şehri yöneticileri Almanya da yayınlanan bir gazeteye verdikleri ilânda şehirlerinde bulunan Stalin'in heykelini hastaneye gelir sağlamak amacıyla satışa çıkardıklarını açıklıyorlardı. Yine Çekoslovakya'nın Olomouç şehrindeki Stalin heykeli de diğer yüzlerce heykel gibi yıkılarak bir kenara atılmıştı.

Polonya'nın büyük şehri Gdansk'da işçiler büyük bir istekle Lenin'in heykelini yakmışlardı. Yine aynı ülkenin Nowa Huta şehrinde yaşayanların isteği üzerine Şehir Meclisi dev Lenin heykelinin kaldırılması kararını alıyordu.

Materyalist sistemin inim inim inettiği Doğu Bloku ülkelerinde bu hürriyet hareketlerinin gelişmesinden sonra, hergün yeni kilise ve camiler açılıyor veya eskileri onarılıyordu.

1970'li yılların sonuna doğru SSCB Afganistan'ı işgal etmişti. Fakat hiç de beklemediği bir karşı koyma harekâtına rastlamıştı. Müslüman Afgan halkı inançlarından aldıkları destekle kendilerinden kat kat üstün kuvvetlere büyük bir ders vermiş ve imân teknolojiye, meydan okumanın da ötesinde onu alt etmişti.

Bütün dünyanın bir muamma gibi baktığı “Demirperde'nin aslında bir “bezperde”den farklı olmadığı anlaşılıyordu şanlı Afgan halkının mücadelesinden sonra...

Bediüzzaman Said Nursi'nin fikirlerindeki orjinalliğin ve uzakgörüşlülüğün hakkını verebilmek için olayların gelişimini incelemeye devam edebiliriz.

Polonya II. Dünya Savaşından itibaren SSCB'nin kontrolü altındaydı. Tam anlamıyla işgal edilmiş olmamasına rağmen hürriyetçi fikirlere Kızıldunun yardımıyla hemen müdahale ediliyordu.

Kızıldunun Afganistan bozgunununundan sonra Doğu Blokundaki gelişmeler hareketlenmişti. Kiliseye dayanarak işçi hareketlerini örgütleyen Dayanışma Sendikası her geçen gün artan bir önem kazanıyordu. Bu arada Kızıldoru'nun işgali gündeme gelince Polonya asıllı Papa II. John Paul, “Ülkemin yanında olacağım” diyerek dünyanın desteğini almaya çalışmıştı. Bir anlamda bu Katolik Kilisesinin Polonya'nın yanında olması demektir.

SSCB açık bir müdahaleyi göze alamadı, ama Polonyalı askerlerin 13 Aralık 1981'de yönetime el koymasını sağladı. Komünist Partisi Genel Sekreteri ve Başbakan Jaruzelski askerlerin idareye el koyduğunu açıklıyordu.

Tutuklanan Dayanışma Sendikası yöneticileri, artan protestolar üzerine 1983 yılında serbest bırakıldılar. Mücadelesine bundan sonra devam eden Dayanışma Sendikası Papanın bu ülkeyi 1987 yılındaki ziyareti esnasında bir gövde gösterisi yapıyor ve ülkedeki insiyatifi eline geçiriyordu. 18 Ocak 1989'da Polonya Komünist Partisi Merkez Komitesi Dayanışma Sendikasını resmen kabul ettiğini açıklıyordu. 6 Şubat 1989'da Merkez Komitesi, Dayanışma Sendikası ve Kilise bir araya

gelerek görüşmüşler ve 5 Nisan'da da seçimlerin yapılmasını kararlaştırmışlardı.17 Mayıs'ta da Komünist Partisi Roma Katolik Kilisesini resmen tanıdığını açıklıyordu.

4 Haziran 1989'da Polonya'da seçim yapılmıştı. Seçilecek 560 milletvekilinin 299 tanesini Komünist Partisi atayacaktı. Geriye kalan 260 milletvekiliydi ve seçim de bunlar için yapılacaktı. Sonuçta seçim yapılmış ve 261 milletvekilinden 260 tanesini Dayanışma Sendikasının adayları kazanırken sadece 1 milletvekilini Komünist Partisinin adayı kazanmıştı.

Hükümeti tek başına kurmaya çalışan Komünist Partisi aldığı büyük tepkiler üzerine Başbakanlığa Dayanışma Sendikasının adayı Tadauz Mazowiecki'yi getirmek zorunda kaldı.

28 Ocak'ta yapılan Komünist Partisi Kongresinde parti kendini fesh etme kararı almıştı. Daha sonra yapılan Devlet Başkanlığı seçimini kazanan Dayanışma Sendikasının Başkanı Walesa, "Biz bu işi kan dökmeden gerçekleştirdik" diyerek materyalist fikirlerin çöktüğünü ifade ediyordu.

Geriye komünizmden hiçbirşey bırakmayan Polonya kiliseye dönüş yapmış ve yönünü oraya çevirmişti.

"Utanç Duvarının tesis edicisi Doğu Almanya, Komünist Blokun en katı örneklerini sergiliyordu. Dünyada gelişen hürriyet hareketlerine uygun olarak bu ülkedeki hürriyet arayışları 1980'lerin sonuna doğru zirveye ulaşmıştı. Devlet Başkanı Erich Honecker tipik komünist tepkisiyle gelişmeleri kaba kuvvetle bastırmaya çalıştı. Sert tedbirlerin uygulamaya knmasından sonra Avusturya-Macaristan sınırındaki tellerin de kaldırılmasının etkisiyle bir çok Doğu Alman vatandaşı önce Macaristan'a, oradan da Avusturya'ya geçmiştiler.

Doğu Blokundaki ülkelerin Federal Almanya Büyükelçiliklerine sığınan binlerce Doğu Alman vatandaşının sayısı kısa zamanda 50.000'e ulaşmıştı. Doğu Almanya için için kaynıyordu. Yüzbinlerce insan mum yakıyor, meydanlarda toplanıyordu. İnsanlardan meydana gelen milyonluk zincir oluşturuyorlardı. Büyük protesto hareketlerinden sonra Honecker yerinde duramayacak ve 18 Ekim 1989'da ülkeyi terk etmek zorunda kalacaktı. Yıllarca madeci fikirlerin zulmüne uğrayan Almanlar da hürriyeti ve manevi değerleri seçiyorlardı. Doğu Almanlar 1 Aralık 1989 yılında Komünist Partisinin "öncü rolünün kaldırılması kararını alıyorlardı.

Çekoslovakya'da da durum bu ülkelerden farklı değildi. Üstelik buradaki ilk hürriyet hareketi 1968'de Rus tanklarıyla susturulmaya çalışılmıştı. Öyle ki, kendilerini tankların önüne atanlar bile bulunuyordu. Bitmeyen mücadelenin sonunda 28 Ekim 1989'da başkent Prag'da onbinlerce insan yeniden meşaleyi alevlendirmişti. 22 Kasım 1989'da 300.000 kişi protesto gösterilerine başlamıştı. Bu ülkede de Komünist Partisinin "öncü rol"ü kaldırılmıştı. Üstelik Komünist Partisi 1968'deki Rus işgalinin hata olduğunu kabullenmişti. 29 Aralıkta yapılan seçimde hürriyet hareketinin liderlerinden Vaclac Havel Devlet Başkanlığına getirilirken A. Dubçek de meclis başkanlığına seçiliyordu.

Macaristan'daki harekette 4 Kasım 1956'da Kızılordu tarafından bastırılmıştı. Fakat ekmezsiz yaşayıp, hürriyetsiz yaşayamayan" insan, insanlığından vazgeçmiyordu. 1956'daki hareketin bir "halk hareketi" olduğunu kabul eden Komünist parlamento 11 Ocak 1989'da bağımsız partilerin kurulmasına izin veriyordu. 1956'da tutuklandıktan sonra hapisnede ölen halk lideri İmre Nagy'ye mahkeme kararıyla "iade-i itibar" edildi. Halkın isteği üzerine onun için devlet töreni yapıldı, isyanı bastıran Yanoş Kadar da hain ilan edildi.

Yanoş Kadar görevden uzaklaştırıldıktan sonra iktidara hakim olan Sosyalist İşçi Partisi 7 Ekim'de kendini fesh ederek, komünizmi reddettiğini açıklıyordu. 23 Ekim 1989'da devletin adı "Macaristan Halk Cumhuriyeti" olarak değiştiriliyordu. Yeni meclis milli ve manevi değerlere dönme kararını alıyordu.

Bulgaristan'da da aynı durum oldu. Bütün diktatörler gün gün yıkıldılar. Baltık cumhuriyetlerinden olan Letonya, Estonya ve Estonya da aynı yolu seçerek Rusya'dan iplerini kopararak kendi yollarını çizmek istediler.

Gürcistan bağımsızlığını ilan etti.

Azerbeycan Türkmenistan, Tacikistan, Kırgızistan, Özbekistan hep aynı şeyi yaptılar, yani hürriyeti ve bağımsızlığı seçtiler.

Çin Cumhuriyeti bir kapalı kutu gibi gözükse de 1989'daki Tinnanmen hareketinde binlerce öğrencinin üzerine yürütülen tankları unutmuş değiliz. İçten içe yanmaya devam eden hürriyet hareketi yakın bir gelecekte bu ülkeyi saracaktır. Buna kimse engel olamayacaktır.

Arnavutluk'ta toplanan yüz binlerce insan başkent Tiran'daki meydanda "Açız, hürriyet istiyoruz" diye diye Enver Hoca'nın heykelini yerle bir etmişlerdi.

Yugoslavya'nın durumu ise bugün gözler önündedir.

Bediüzzaman "inkâr-ı ulûhiyet" teslim olacak diyordu. Temellerini bunun üzerine kuran komünist blokunü bugün geldiği noktada elbette ve elbette ona hak vermek gerekecektir. Hakikati bulan bu blokun insanları hürriyetin gerçek değerini anlayanlar olarak kurtuluşun manevi değerlerde olduğunu söylüyorlardı.

Kilise taassubundan sıyrılıyordu. Yeni bir arayışa girerek Hristiyanlık hakiki kimliğine girmeye çalışıyordu.

Müslümanlarla Hristiyanlar arasındaki ittifaklar güç kazanıyordu. Bu gelişme göstermektedir ki, gelecekte bu ittifaklar daha da önem kazanacaktı. Özetle söylenebilirdi ki, gelecekte hakim olacak dinler ve kaynağını onlardan alacak fikirler olacaktır.

İslâm Dünyasının Uyanışı ve Türkiye

Türkiye'de bir İslami uyanıştan söz ediliyor. Bu gerçek, camilerin gençlerle dolup taşmasından mutluluk duyarak gözyaşı döken dedelerimizden ve ninelerimizden, üniversite kürsülerinde bu eğilimleri araştıran ilim adamlarına kadar uzanabiliyor. Bu gerçek, o kadar da zor anlaşılıyor değil. Bir istatistiki açıklamaya göre, Türkiye'de her 6 saatte bir yeni camii açılırken, her 24 saatte bir de yeni bir Kur'an kursu açılıyor. Mübarek gecelerde camiler dolup taşıyor. Dini yayınlarda büyük oranda artışlar, üniversite gençliğinin İslama yönelmesi, artan başörtülü kız öğrenciler, politikacıların sık sık İslami mesajlar sunması, hep bu eğilimin işaretleri olarak kabul edilebilir.

İslama uzak veya yakın her kesimden insanlar, bu gerçeği ifade etmekten kaçınmıyor. SHP Milletvekili Prof. Dr. Mümtaz Soysal'ın tesbitlerini buna örnek olarak gösterebiliriz. Soysal bir yazısında şöyle diyor: "Kim ne derse desin, Türkiye köklü bir İslama dönüş hareketi yaşıyor. Giyimdeki görüntüler o derin olayın belirtileridir. Çarşafın, Başörtülerin, yaz sıcağında vücudu örten mantoların, kabartılarak uzatılan sakalların, sokaklarda dolaştırılan namaz takkelerinin altında büyük bir arayış saklı. Daha doğrusu yeniden bulunan bir inanca sıkı sıkıya sarılış. Çağdaş uygarlık, korkunç bir ahlak görüntüsüyle, çöküntüsüyle İstanbul'un kaldırımlarında dolaşiyor. Böyle bir Türkiye'nin yeni bir arayış sonucunda tekrar dine dönmesi, Müslümanlığın tutarlı bütünlüğünde çıkış kapıları buluşu, çok mu şaşırtıcıdır?"¹¹

Bir başka sosyolog için durum daha farklıydı. Ona göre "İslamın sözde uyanışından söz edenler gerçekte İslamın hiçbir zaman gerilemediğini unutmuşa benziyorlar"¹²

Evet, halk için İslamın hiçbir zaman gerilemediği bir vakıydı. Ama sözde aydınlar için Batıda gelişen fikirlerin de etkisiyle, "bizi geri bırakan dindi, İslamdı."

Osmanlı İmparatorluğunun gerileme ve dağılma dönemlerinde, neden geri kalındığının cevabı aranmıştı. Sonuçta da onlara göre geri kalışımızın sebebi askeri yeniliklere ayak uyduramayışımızdan kaynaklanıyordu. Bu yüzden de çözüm hep askeri platformda arandı. Askeri alanda başlabu reform hareketleri zamanla idari, hukuki ve adalet sistemlerine de uzandı. Böylece "çağdaş uygarlık seviyesine" ulaşacaktı.

"Batıyı nasıl yakalayabiliriz?" sorusunun cevabını arayanlar, nedense "Batıdan nasıl oldu da geri kaldık?" sorusuna cevap vermeyi pek düşünmüyorlardı. Gerçi pek çoğumuzun gerçek mahiyetini bilmediği o meşhur Tanzimat Fermanında, 150 yıldır Batıyı geriden takip edişimizin sebebi olarak, İslamdan uzaklaşmamız gösteriliyordu.

Acı bir gerçektir ki, geriliğin nedenini İslamdan uzaklaşma olarak gösterenler, ilerlemeyi de İslamın dışında aramışlardı. Prof Dr. İlber Ortaylı bu gerçeği şöyle anlatıyordu: "19. yy başından itibaren ordudaki ve nihayet mülki idaredeki

modernleşme dolayısıyla, laik niteliğe yakın, modern eğitim veren okullar kuruldu. Bunlar, dini eğitim veren kurumların yanı başında ve onların aleyhinde yayılıp genişlemeye başladı.”

Sonuçta da İslama olan bağlılıklarından şüphe edemeyeceğimiz padişahlar, Avrupa’ya karşı yenilgiden kurtulma ümidini burada görerek “terakkinin ulûm ve fûnûn ile mekteplerden çıkan diplomalı efendilerden hasıl olacağını” düşünüyorlardı.

Ama ne yazık ki, Mekteb-i Tıbbiye örneğinde görülebileceği gibi, Beşir Fuad, Fazıl Necip, Abdullah Cevdet, Rıza Tevfik gibi materyalist ve ateistler, bu okullardan mezun olarak “terakki”yi sağlayacak “diplomalı efendiler” sınıfına girmişlerdi. Öyle bir “terakki” idi ki bu, dindar bir kişi bu okullarda kısa bir müddet okuduktan sonra “biyolojik materyalizmi” kabul ediyordu.

“Laik okullar Osmanlı ülkesine getirilirken eski öğretim kuruluşlarının ilk ve halihazır vaziyetini muhakeme ve mukayese eden çıkmamıştı. Halbuki bu noktada çok hassas bir mesele vardı. Eskiden beri ulema yetiştiren medreseler zamanla bir değişmeye uğramış ve sadece din ilimlerinin öğretildiği okullar durumuna gelmişlerdi.

Medrese ulemasının yazdığı ve öğrettiği bu eserlerin mahiyetine bakıldığında ise keskin bir vakıyı daha keşfetmemek mümkün değildi. Ulemanın yazdığı din kitapları esasen şeffaf bir cam gibi Kur’an’ı göstermeleri gerektiği halde, zamanla başlı başına bir tasnifat hümmüne geçmişlerdi. Öyle ki şerhlerin dahi şerhleri yazılmaya başlanmıştı. Nazarlar Kur’an’dan koştugu için de, din ile Allah arasındaki, iman ile hayat arasındaki mutlak bağ, ortadan kalkıyor ve neticede sathi bir dindarlık başgösteriyordu. İmanın taklidi kaldığı ve Kur’an’ın ancak tilavetiyle teberrük olunan bir mübarek derecesinde kaldığı böyle bir dindarlığı ise, Batıdan gelen inkarcı ilmi ve felsefi akımlar karşısında dayanması zordu.¹³

Medresenin bir tasnifat ve taasup içine girdiği ne kadar doğru olsa da, onların ilim ve fenne o kadar düşman da oldukları söylenemezdi. Türk ve İslam Tarihi Profosörü Ekmeleddin İhsanoğlu şöyle diyordu:

“Eski tarz İslam kültürü ile yetişen Osmanlı aydınlarının yeni ilimlere menfi tavır aldıkları doğru olmadığı gibi, din ve ilim arasındaki çatışmanın, Batıdan gelen pozitivist biyolojik materyalist düşünce ve inanca sahip, yeni tip Osmanlı aydınlarının dini reddetmesinden sonra doğduğunu ve değişik fikri, sosyal siyasi mecralara yöneldiğini söyleyebiliriz.”¹⁴

Sonuçta ortaya “halkın İslamının yanında “ulemanın İslamı” ve “diplomalı efendilerin” baktığı bir İslam çıkmıştı. Oysa çare olarak bu üç kesimin “doğru medresede” de birleşmeleri gerekti. Bediüzzaman Said Nursi’nin önerisiydi bu. Bu yaklaşımı Prof. Dr. Şerif Mardin, “Osmanlı aydınıyla, medrese arasında köprü kurma gayreti” olarak değerlendirmişti.

“Vicdanın ziyası ulum-u diniye” ile “akılın nuru fûnun-u medeniye” ayrı ayrı tellerden çalıyor. Oysa hakikat ancak ve ancak ikisinin birleşmesiyle mümkündür. Ayrılık olduğu vakit birincisinde taassup, ikincisinde de şüphe olurdu. Bu iki tavır bir araya gelince, olan Osmanlıya, sonuçta da Müslümanlara olmuştu. Devlet “iki tür dünya görüşünün birbiriyle çatıştığı bir toplum sistemi” halinde ömrünü tamamladı.

Bunun idari ve sosyal hayatta getirdiği sancıları, son nesil Osmanlı aydını çekti. İkinci Meşrutiyet dönemi, bu sancıyı dindirme çareleri öneren reçetelerle açıldı. Fakat siyasi ve idari kadrolar, bu sancıyı dindirmeden perde kapandı. (İlber Öltaylı)

Anadolu’nun işgali bütün bu ayrılıkları unutturdu. Millet topyekün bir mücadele başlattı. Bu mücadeleye yön veren fikir ise, bir yabancı gözlüğüyle bile açıktı.

“Bağımsızlık hareketinin kendisi, ilk evrelerinde koyu bir dindar karakter gösteriyordu. Amaçları “Memalik-i İslamiyeyi ve Müslümanları yabancıların yönetiminden kurtarmaktı. Bildirileri müslüman vatandaşa hitap ediyordu.”¹⁵

“TBMM, mevlidler, Kur’an’lar Buhari-i Şerifler okunarak açılmıştı. Mübarek gündür diye Cuma günü tercih edilmişti. Kurulan devletin dini, anayasaya göre İslamdı. Din işlerini yürütecek bir bakanlık kurulmuştu. Kısaca TC açıkça bir İslam devleti olarak kurulmuştu.

Ama gerçek amaç, cumhuriyetin ilanından sonra ortaya çıkmıştı. Mücadeleyi yürüten ruh, bütün unsurlarıyla dışlanmıştı.

En küçük bir izine dahi tahammül edilemiyordu. Devlete tamamen materyalist fikirler hakim olmuştu.

Prof. Dr. Metin Heper, "Dine uzun yıllar boyunca ciddî darbeler vuruldu" diyordu.

Yine Prof. Dr. B. Lewis Modern Türkiye'nin Doğuşu'nda "1930'larda Türkiye'de laikleştirmenin baskısı cidden çok şiddetli oldu. İslâmın iktidarına son vermek ve Türk halkının zihninden, kalbinden onun gücünü kırmak arzusu açıldı" diyerek gerçeklere parmak basıyordu.

Fakat ne olursa olsun ilkelerin de, devrimlerin de, inkıpların da, halk tarafından kabul edilmediği ortadaydı. B. Lewis; "Bütün bunlara rağmen Türkiye'de laikleşmenin hiçbir zaman zannedildiği kadar tam olmadığına dair birçok kanıtlar vardır." diyordu.¹⁶

Özellikle kırsal kesim herşeyi olarak değerlendirdiği İslâmına sahip çıkmıştı. "Köy alanları İslâm düşüncesinin kalesi olarak kalmıştı. Laikliğe karşı köy direnişinin varlığını vurgulamak gerekiyordu." (Prof. Dr. Jacop Landau)

"Laiklik, bunu kabule zaten hazır olan aydınları, daha çok etkiledi. Buna karşılık köyler ve küçük şehirler bir bütün olarak esaslı İslam âdet ve ananelerini muhafazaya devam ettiler." (Prof. Dr. Kemal Karpat)

Bu sahiplenmenin sadece kırsal kesimde bulunmasının devletin baskıcı gücünün oralara ulaşmasının zorluğundan kaynaklandığı bir gerçektir. Zaten bütün diri adamlarına karşı cephe alınması sonunda çoğu susturulmuş; sürgün edilmiş veya mahkemelerde "asıldıktan sonra idâm kararları" verilmişti. İslâm adına en küçük bir şeye izin verilmiyordu ki, İslâm orada da varlığını sürdürsün.

Sonuçta bu zulüm fazla devam etmedi. Türkiye'deki bazı iç ve dış şartların zorlamasıyla kurulan Demokrat Parti, 1950 seçimlerinde ezici bir çoğunlukla iktidara gelmişti. Türk halkı, yıllarc iradelerine ipotek koyanları, ilk fırsatta bir kenara itmede hiç tereddüt etmedi.

1950'de Demokrat Parti iktidarından sonra dine büyük ölçüde hürriyetini kullanma imkanı verildi. Kah dinsizlik olarak tatbik edilen laiklik anlayışı Müslümanların lehine değişmeye başlamıştı. Gerçi bazılarınca bu yaklaşım, "durumu ele geçirip kendi çıkarları için kullanma" (Prof. Dr. Şerif Mardin) olarak değerlendiriliyordu, ama ne olursa olsun, 30 yıldır ters yöne akıtılmaya çalışılan nehrin suyu, eski mecrasını bulmuş, arzuladığı yatağına kavuşmuştu.

DP iktidar olduktan sonra ilk icraatlarından biri olarak Haziran 1950'de Arapça ezan yasağını kaldırdı. Halk öylesine coşkuluydu ki, bazı CHP'liler bile, bu teklife "evet" demek zorunda kalmıştı.

Önceleri yakılıp yıkılan, ahır yapılan, ibadete kapatılan 1000'e yakın camiye karşılık, DP iktidarı döneminde, 15.000'e yakın cami yaptırdı. 1951'de sayısı 11 olan Kur'ân kursları, 1960'ta 5000'e yaklaşmıştı. İmam Hatip okullarının sayısı hızla artmış, yeni İslâm Enstitüleri kurulmuştu.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in, çok partili demokratik hayata geçişten sonra, İslâma olan ilginin artması olayına getirdiği yorum da bu noktaya parmak basıyordu.

"Kitlelerin İslama yönelmesi değil de olay, kitlelerin üstündeki baskının kaldırılması olayıdır. İşin aslına bakarsanız, o baskının olduğu devirlerde kitleler, Müslümanlığa iyi sahip, iyi sarılmış. Müslümanlığı unutmamıştır da, kitleler sonradan Müslümanlığı öğrenmeye gidiyor değildir. En zor şartlarda kişi yine namazında abdestinde. Onu kaldıramazsınız. Kimse kaldıramamış. Kaldıramaz da zaten. Ama çok partili hayata geçtiğiniz zaman ağırlıklar değişiyor. Millet in ağırlık olduğu bir dönemde milletin mâneviyatına sahip çıkması tabii oluyor. Baskılar kalkıyor üzerinden..."¹⁷

B. Lewis 1960'larda yazdığı Modern Türkiye'nin Doğuşu adlı kitabında gelişmeleri de dikkate alarak şunları yazıyordu:

"İslâmiyet Türk ulusal özdeşliğinde bir kenara itilemeyecek kadar derinden kök salmış bir öğedir. İslâmın Türk halkı arasında derin kökleri vardır. Türk hayatının ve kültürünün derin İslâmî kökleri hâlâ diri ve canlıdır. Türk ile Müslümanın nihâi özdeşliği hâlâ rakipsizdir. Uzun bir aradan sonra İslâmın dirilmesi, derin bir ulusal ihtiyaca cevap verir."

Bir başka ilim adamı 1958'de yazdığı eserinde "Laikliğin 25 yıl, zorla uygulanmasından sonra Türkiye'de dine dönüş hareketi başlamıştır" diyordu. (Prof. Dr. Kemal Karpat, Turkey's Politics.)

Türkiye'deki İslâmî gelişmeleri değerlendiren Batılı ilim adamlarında bir korkunun izlerini bulmak mümkündü. 1950'li yıllardan sonra bağımsızlıklarına kavuşarak İslâma dönüşün işaretlerini veren İslâm dünyası ile, İslâmın çığ gibi büyüdüğü Türkiye sırt sırta verdiği hâllerinde nice olurdu sonra.

Türkiye'de son yirmi yıldır İslâmî gelişmelerden, İslâmî uyanıştan daha fazla söz ediliyordu. Türkiye'de "unutkan edilmek istenen bir toplum İslâmî yeniden keşfediyordu." (Prof. Dr. Fazlurrahman, Chicago Üniversitesi.)

"Laik cumhuriyetin kuruluşundan bu yana, Türkiye'de fertlerin kişilik ve kimlik krizlerini halletmede, zorluk çekmiş oldukları açıktır. Türkiye'nin değer boşluğu göz kamaştırarak kadar bellidir. Alt sınıflarda bu değer boşluğu İslâmî olarak bildikleri itikada sarılmak suretiyle halledilmek isteniyor." (Şerif Mardin)

Bir başkasına göre de, bu yöneliş sadece alt sınıflar için değil, üst sınıflar için de geçerliydi. "Hayatta birşeylerin eksik olduğunu hissetmekte olan' aydın ve bürokratlar da vardı. (Prof. Dr. Metin Heper)

"Toplumdan gelen bir güçle, aydınlar da, eski görüşlerini reviz'yona tâbi tutma gereğini duyuyorlardı." (Prof. Dr. Nur Vergin)

"İslâm ülkelerinin en lâik ve en modern olan Türkiye'de İslâmın ayakta kalışı ve İslâmî uyanış, İslâmiyetin modern dünyadaki geleceği açısından, büyük önem taşıyan bir olaydır." (Prof. Dr. Uriel Heyd)

Bütün bunlar nazara alınarak denilebilirdi ki, İslâm Türkiye'de yeniden "gündeme" gelecekti. Ama bu gündeme gelme "uyanış," "dirilme" veya başka bir adla olabilirdi. Önemli olan "İslâm gerçeği"nin, bundan sonra, Türk halkı üzerindeki, "belirleyicilik" vafının, çok daha belirgin hale gelecek olmasıydı.

"İslâmî uyanış tâbiri, Batıda, bilhassa sık sık kullanılıyor. Bu sorular, bu geçen 4-5 sene zarfında, bilhassa İran olaylarından sonra çok soruldu. Bunun İngiliz lisanındaki adı "reanimation of Islam," İslâmın yeniden dirilmesi. Uyanmaktan çok, dirilme şeklindedir. Ben "Türkiye'de İslâmın dirilişi" diye bir tabiri kabul etmiyorum. İslâm Türkiye'de hep diri kalmıştır. Ölmüş müdür ki, dirilsin şeklinde kendilerine cevap vermişimdir." (Süleyman Demirel)

Gülistanı İstilâ Eden Eden Kargaları Kovmanın Zamanı

İslâmın yeni dünyada nasıl yorumlanacağı, yani bugün nasıl bir din hayatı yaşamak gerektiği sorulduğunda, çözülmesi beklenen problemlerden biri de İslâmı takdim etmedeki yeterliliğimiz olacaktır. Bugün din hayatını ve dolayısıyla Müslümanların, sosyal hayatını düzenlemek konusunda büyük bir gayretleri vardır. Bu gayretin içinde bulunanlar, kendilerine rehber olacak ölçülerin hangi kaynaktan çıkarılacağını da iyi biliyorlar.

İslâma olan saldırıların, dinî uyanış dönemlerinde artması işte bunun içindir. İslâm dünyasının reform hareketleri, Batı ile mücadele ortamında ortaya çıkmıştır. Bu noktada Batının "rasyonalist ilim" hareketinin Müslümanlar üzerine ağır bir baskısı olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya Savaşı sonunda parçalanınca, İslâm dünyası doğrudan doğruya Batı ile karşı karşıya gelmiştir. Düşman artık içine girmiştir. Bu yüzden de, mutlaka toparlanmak zorundadır. Batı dünyasına karşı, bir blok halinde karşı koymak zorunda olduğunun farkına varmıştır.

Pekçok Müslüman aydın bugün İslâm dünyasına yeni bir hamle gücünü kazandıracak olanın İslâmî bir hareket olduğunu ifade etmesi önemli bir gelişmeydi. Hepsisi de modern medeniyetin alınması gerektiğini düşünüyor, ilim ve fennin İslâma yabancı olmadığını ifade ediyordu. Üstelik İslâm hurâfelere ve akıl dışı şeylere izin vermiyordu.

Ama ne olursa olsun, yeni bir İslâmî kimliğin amacı, Avrupalıya karşı İslâmı temize çıkarma hareketi olmamalıydı. Bu yüzden hareket bir taraftan İslâmî yanlış anlayan yabancılara karşı onu gerçek değerleriyle aktarırken, diğer taraftan da kendi içinde onu yanlış bilen veya yanlış uygulayanlara karşı yoğun bir aydınlatma kampanyası başlatmak zorundaydı.

İslâm bir “geride kalma hareketi” olmadığına göre, ne oluyordu da Müslümanlar geri kalıyordu. Âlem neden başkalarına “terakkî dünyası”ydı da, bize “tedennî” dünyası idi?

Neden ara sıra da olsa, bazı Müslümanlar olayları “pozitif ilim” anlayışının kabul etmediği biçimde yorumluyordu? Oysa bunlar İslâm dışı şeylerdi. İslâmın “hata hanesinde” değerlendirilemezdi bu yüzden.

Hicrî 15. yy’da İslâm dünyasında umut verici bir uyanış hareketinin başlaması bu tartışmaları yeniden gündeme getirmişti. Türkiye’de önceleri Batının ezici gücü karşısında “ilim ve teknoloji” silâhını benimseyen bazı reformcular sonraları da kapitalist ve sosyalist fikirlerin etkisinde kalmıştı.

İslâmı “selefiyye” bakışıyla değerlendiren yeni bir hareket, İslâmın anlaşılıp anlatılmasına büyük önem veriyordu. Hareketin bir bölümü “tarikatı seçip “mürşid-i kâmil”e bağlanırken, diğer bölümü de “Hakikat”e bağlanıp Allah’a ulaşmanın yollarını arıyordu.

Türkiye’de de durum genel manzaradan farklı değildi. Hatta denilebilirdi ki, bizdeki hareket daha güçlüydü. Gelişmeler bunun işâreti olarak değerlendirilebilirdi. Bu konuda bir araştırmanın sonuçları bize ipuçları verebilirdi.

Araştırmanın adı: İslâmiyet ve Siyaset: Türkiye Örneği. Yazarı: Gencay Şaylan. Verso Yayınları. Ekim 1987, Ankara.

Kitabın 81-82. sayfalarında bir akademisyene yaptırılan anketin neticeleri aktarılmıştı.

Son beş yıl içinde dine ilgi duymaya başlayan ve Şeriat düzeni isteğini söyleyen kimselerin yaş durumu yüzde olarak şöyledir:

15-24 yaş grubu arasında % 25.3.

25-34 yaş grubu arasında % 20.

35-44 yaş grubu arasında % 17.9.

45-54 yaş grubu arasında % 11.6.

55-64 yaş grubu arasında % 15.8.

Bu ne demektir? “İstikbâl İslâmın olacak.” demektir. Çünkü 15-34 yaş grubu arasında bulunanların toplam oranı % 45.3’tür. Bu yaş grubu ülkenin geleceği demektir. 55 yaş ve daha yukarı gruplar arasında bu oranın % 9.4 olması üzerinde durulması gereken bir noktadır. İnsanların yaşlandıkça dine meylettığı bilinen bir gerçektir. Fakat bu araştırmaya göre hiç de böyle bir sonuç çıkmamaktadır. Nedeni gayet açıktır. Şu an 65 veya daha yukarı yaşta bulunanlar laik TC’nin ilk meyveleridir. Yani laikliğin tamamen dinsizlik olarak anlaşıldığı ve öyle tatbik edildiği; dinî bir atmosferin istenmediği yıllarda yetişen insanlardır. Yani bunlar bir mânâda “son laiklerdir.” Anket devam ediyor:

Bir mesleği olmayanlarda % 21.7.

İşçi kesiminde % 12.

Memurlarda % 30.

Esnaf ve sanatkârda % 9.6.

Serbest meslek sahiplerinde % 6.1.

Öğrencilerde % 20.5.

Oranı irdelemekte fayda vardır. Bugün ülkemizde memurların en az lise mezunlarından olduğu düşünülürse öğrencilerin yüzdesi ile toplanırsa bu rakam % 50.6 yapmaktadır. Yani bunlar az çok bir tahsil yapmış insanlardır.

Yine bu ankete göre dine yönelişin tahsil durumu ile ilgisi ise şöyle bir tablo oluşturuyor:

Eğitimi olmayanlarda % 1.2.

İlkokul tahsili olanlarda % 18.2.

Ortaokul tahsili olanlarda % 8.4.

Lise tahsili olanlarda % 34.8.

Üniversite mezunlarında % 37.4.

Bu şunu göstermektedir: Eğitim ve öğretim derecesi yükseldikçe dine yönelen insanların yüzdesi de artmaktadır. Lise ve

üniversite mezunlarında toplam oran % 72.2'ye ulaşmaktadır. Artık Müslümanlar yeni bir kimliğe bürünmek üzeredir. Gelenekçilikten ziyade tahkike doğru bir gidiş vardır.

İslâmî uyanışın artık kendi aydınlarını yetiştirdiği ve bir aydınlar hareketi kimliğine büründüğü açıkça görülmektedir. Bu yeni kimliğe bürünen sorgulayıcı uyanış, Türkiye'nin içinde bulunduğu şartları değerlendiren ve devamında alternatifler sunan bir yapılanmaya doğru gitmektedir. İster ferdî ve isterse cemaat halindeki bu inkişâf İslâmın geleceğinde bizim geleceğimizdir. Bütün Müslümanların geleceğidir.

Fecr-i kâzip fecr-i sadıka dönmek üzere. Gülistanı istilâ etmiştir kargalar, ama bülbüller nereye kadar susar? Çünkü açıp yeşeren tomurcuklar bütün cazibesıyla onları beklemekte ve murad etmektedir.

Kargaları kovmanın zamanı gelmedi mi artık?
Gül bülbüle, bülbül güle yâr olmasın mı artık?

İslam Dünyası Büyük Bir Potansiyel Güç

İslâm dünyasında kıpırdanma hareketlerinin bulunduğu bir gerçektir. 20. asrın başlarında İslâm dünyası bütünüyle esir duruma düşmüştü. 1930'lara bakıldığında, kısmen bağımsızlığını kazanmış Türkiye, İran, Afganistan gibi çok az sayıda Müslüman ülke bulunuyordu. Aradan 20-30 yıl geçtikten, İkinci Dünya Savaşından sonra, "Üçüncü Dünya Ülkeleri" olarak kabul edilen Asya ve Afrika'daki devletler, birer birer bağımsızlıklarını kazanmıştı. Bunların çoğu Müslüman devletlerdi. Dünyadaki İslâm ülkelerinin sayısı da, bu kısa zaman dilimi içinde 60'a yaklaşmıştı. Bugün Doğu Türkistan hariç, en azından hukukî olarak esir İslâm beldesi kalmamıştı. Üstelik, büyük bir "İslâma dönüş" hareketi yaşanıyordu. Müslümanlar, buhranlardan kurtuluşun çaresi olarak, İslâmı görürken, Batı dünyası bir çıkmazın içine girdi. Bu çıkmaz, Batıyı tamamıyla bir kaosu eşiğine getirmişti. İşte bu sırada İslâm insanlığa bir "çözüm" olarak gündeme geldi.

21. yy'a girerken Asya'da 27 bağımsız İslâm ülkesi vardı. Bunların 15'i, bir zamanlar Osmanlı hakimiyetine girmişti. Bu sayı Afrika'da 24'tü. Onların da .7'si, bir vakit Osmanlıya bağlanmıştı.

Elbette sayı bunlardan ibaret değildi. 1992 yılında İslâm Kalkınma Bankası üyeliğine kabul edilen Arnavutluk'u, BM'in tanımadığı Sancak, Kosova, Tataristan, Başkırđistan, Kırım-Türk Cumhuriyeti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Çeçenistan'ı eklemek mümkündür.

Bu sayı gelecekte belki daha da artacaktı. İşte o zamanlar Müslüman ülkeler daha da güç kazanacak, büyük birliklere imza koyabileceklerdi.

İslâm dünyasının potansiyel zenginliği bu şer odaklarını korkutmaktaydı. Ham petrol açısından dünya rezervinin % 80'i, baharatın % 67'si, hububatın % 30'u şekerin % 10'u, İslam ülkelerine aitti. Bunları İslâm dünyasının iyi değerlendirmesi lâzımdı. Birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemeleri gerekiyordu. Aradaki soğukluğun çaresi bulunmalıydı.

İslâm ülkelerinin her birinin güçlü oldukları konularda birbirlerine yardımcı olmaları lazımdı. Sermayesi bol, işgücü yetersiz olan Suudî Arabistan, Kuveyt, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Umman gibi ülkelere işgücü açısından yardımcı olunurken, işgücü potansiyeline sahip olduğu halde sermaye sıkıntısı çeken İslâm ülkelerine sermaye temini mümkündür. Türkiye, Mısır, Fas, Cezayir, Pakistan bu grup içinde düşünülebilirdi. Kazakistan, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan'da büyük bir potansiyel güçtü.

Samimî bir ittifakın kazandıracağı çok şey vardı. Maddî kalkınmanın sağlanması Müslümanların güç kazanması, İslâmın terakkisi açısından önemliydi. Zira "İlâ-yı Kelimetullah" bu asırda maddeten de terakkiye bağlı.

İslâm dünyası yeni bir dinamizm kazanmak zorundaydı. Türkiye, İran ve Pakistan'ın işbirliğiyle gerçekleştirilen ECO'ya Özbekistan, Afganistan, Tacikistan, Türkistan, Azerbaycan, Kırgızistan'ın da dahil edilmesi önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilirdi.

İslâm dünyasının "globalleşen dünya"da önce bölgesel, sonra da makro birlikler, ittifaklar oluşturması gerekiyordu. İslâm

Konferansı Teşkilâtı öncülüğünde kurulan İslâm Kalkınma Bankasının düzgün bir şekilde çalışarak, ekonomik, sosyal ve kültürel sahalarda çalışmalarda bulunması gerekli.

Ancak bu birliğin gerektiği gibi çalışmasını, İslâm Konferansına nazire yaparcasına kurulan Arap Birliği yavaşlatmaktaydı. İslâm dünyasının önce bu ırk fikrinden vazgeçerek bütün umudunu ve himmetini İslâm Konferansı bünyesinde kullanması gerekliydi. Özetle denilebilir ki, 21. asırda insanlığın gündemini belirlemede önemli bir güç olan Müslümanların, inançları doğrultusunda gelişmeler sağlayabilmek için, birbirlerine değer verip sahip çıkmaları gerekir.

Bir Ümit ve Şevk Kahramanı

“Nev-i beşer, hususan medeniyet fenlerinin ikazatıyla uyanmış, intibaha gelmiş, insaniyetin mahiyetini anlamış. Elbette ve elbette dinsiz başıboş yaşamazlar. Ve olamazlar. En dinsizi de, dine iltica etmeye mecburdur. Çünkü acz-ı beşerî ile beraber, hadsiz musibetler ve onu inciten haricî ve dahilî düşmanlara karşı istinâd noktası ve fakriyle beraber hadsiz ihtiyacata müptelâ ve ebede kadar uzanmış arzularına meded ve yardım edecek istimdâd noktası yalnız ve yalnız Sâni-âlemi tanımak ve iman etmek ve ahirete inanmak ve tasdik etmekten başka, uyanmış beşerin çaresi yok.”¹⁸

Bu ifadelerden de anlaşılacaktır ki, insanlık “fenn-i medeniyetin” gelişmesiyle, dehşetli savaşlar ve felâketlerle uyanmış, insanlığın ne olduğunu anlamaya başlamış, ebedi saadetten başka hiçbirşeyin kendisini tatmin etmeyeceğinin farkına vararak “din-i hakkı” aramaya başlamıştır. Böylece İslâm delil ve akıl dini olarak gelecekte insanlığa hükmedecektir:

“Akıl, ilim ve fen hükmettiği istikbalde elbette bürhan-ı aklîye istinad eden ve bütün hükümlerini akla tesbit ettiren Kur’ân hükmedecek.”¹⁹

Bütün bu tahliller yapılırken İslâm dünyası çok kötü bir durumdaydı. Herşeyiyle Batının tehdidi altındaydı. Hücumlar ilim ve fen adına geliyordu. Böyle bir ortamda nasıl olacaktı da, istikbalde İslâm hükmedecekti? Bu söylenenler o zamanda bir hayalden başka şey olarak görülmeyebilirdi. Ancak “istikbal” ve istikbale matuf günlerde hayalin hakikat olduğu görülecekti.

Zaman gazetesinin 12 Nisan 1992 tarihli sayısında bu yönde ilginç bir haber vardı. Bu haberde Fransa’da yayınlanan Papalık meclisinin 42 sayfalık bir raporunda Avrupa’da İslâmiyetin yayılışının Kiliseyi ciddi şekilde düşündürdüğü belirtiliyordu. Araştırma 6 Avrupa ülkesinde yapılmıştı ve 10 ay içinde 58.135 kişinin İslâmiyete girdiğini gösteriyordu. Habere göre bu sayı 1 yıl içinde 130.000’e ulaşacaktı. Raporda Müslüman olanların geçmişi, niçin ve nasıl İslâmiyeti seçtikleri de anlatılıyordu.

Buna göre Müslüman olan 58.135 kişinin % 74’ü kendilerini materyalizmden kurtardığı, huzur ve mutluluk verdiği için İslâmiyeti seçtiklerini, % 32’si de İslâmiyete Risale-i Nur aracılığıyla girdiğini söylüyordu.²⁰

Batının belli bir noktaya gelerek İslâm dünyasının da acınacak halini görmesiyle Batı medeniyetinin İslâm medeniyetine üstün geldiğini düşündü. İslâmın kaynağı olan Kur’ân’a eleştiriler yöneltti. Bunu yaparken de Batı düşüncesinin eseri olarak kabul ettiği “ilmî gelişme” adına yapıyordu. Ama kendi geleceğinin çürük temeller üzerine bina edildiğini geç anlayacaktı.

Bunlar Müslüman düşünürleri etkiledi. Bazıları mesailerini tamamıyla, İslâmî değerlerin korunmasına adadılar. Söylenenlerin tam tersinin gerçek olduğunu, Batı medeniyetinin temelini de İslâm medeniyetine dayandığı gerçeğini anlatmaya çalıştılar. Bunlar arasında Bediüzzaman’ın müstesna bir yeri vardı. O bütün pozitif ilimleri ve felsefeyi inceleyerek düşmana karşı kendi silâhlarıyla savaşmıştı.

Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte Batının materyalist felsefesi Türkiye Cumhuriyetinin temellerini de etkiledi. Said Nursi bütün mesaisini bu teoriye karşı iman hakikatlerinin tahkimini anlatmaya verdi. Kur’ân ve iman hakikatlerinin verdiğini anlattı. Batı felsefesinin temelini, yani maddeciliğin çürük temellerini zir-ü zeber etti. Risale-i Nur’un telifine başladı.

Onun hizmet tarzı orijinaldi. Asrın silâhına asrın silâhlarıyla cevap vermek için büyük bir mücadele başlattı. Hizmet metodu kısa zamanda çok büyük neticeler verdi. Her kesimden genç ve yaşlı insanlar akın akın ona koşuyorlardı. O

insanlara ümit dağıtıyor, gelecekte din ve manevî değerlerin hakim olacağını müjdelerken, inananlara heyecan veriyordu.

Ümit onun için çok anlamlıydı. Ümitsizliğin her gelişmeye engel olduğunu bilerek, Müslümanların geri kalış sebeplerinden biri olarak görmüştü onu.

Onun Hutbe-i Şamiye adlı eserinde bu konu geniş şekilde inceleniyordu. Biz de bu kitaptaki düşünceleri ana hatlarıyla aktarmak istiyoruz.

Bediüzzaman insanlığın içtimai hayatından ders aldığını söylüyordu. Bizi “Kurun-u vusta”da durduran hastalık vardı.

Birincisi, ümitsizliğin içimizde hayat bulup dirilmesi.

İkincisi, doğruluğun “hayat-ı içtimaiye-i siyasiyede ölmesi”ydi.

Üçüncüsü, “ehl-i imanı birbirine bağlayan nuranî rabitaları bilmek”ti.

Dördüncüsü, “intişar eden istibdat”tı.

Beşincisi, insanların himmetlerini şahsi çıkarlarına hasretmeleriydi.

Bu beş dehşetli hastalığın çaresi vardı. O da “eczahane-i Kur’ân’dan alınan” ve altı kelime ile beyan edilen şunlardı:

Birinci kelime “el-emel”di. Yani Rahmet-i İlâhiyeye kuvvetli ümit beslenecekti. Topluma ümitsizlik aşıl原因larının rağmına, kat’i kanaatiyle şöyle diyordu. “İstikbal yalnız ve yalnız İslâmiyetin olacak. Hakim hakaik-i Kur’âniye ve imaniye olacak.” Evet o ümitvardı. “Bize parlak bir istikbal, ecnebilere müşevveş bir mazi düşecek”ti. Bediüzzaman, bu iddialarına deliller getiriyordu.

Buna göre Müslümanların dinlerinin özüne sahip çıkmasıyla o eski şevketli günlere yeniden dönülecekti. Bunun başka alternatifi yoktu. Çünkü tarih yanılmazdı. Ne zaman ki, Müslümanlar Asr-ı Saadeti ölçü almışsa o zaman görülmüş ki, “küre-i arzın bazı kıt’aları ve devletleri de İslâmiyete dehalet” etmişlerdi. Artık insanlar savaşlar ve gelişen teknoloji ve dehşetli olayların ihtarıyla uyanmış, insanlığın gereğini hissetmişti. “Herkesin kalbinde bir din-i hakkı arama meyli uyanmış”tı. İnsanlar dine dönecekti. Fikrine ve kalbine müracaat edecek, onunla görüşüp meşveret ederek hakikatı bulacaktı. Kur’ân ise insanları fikretmeye, akletmeye çağırıyordu. Müslümanlar işte bunlara tâbi oluyorlardı. Diğer dinlere inananlar gibi ruhbanları taklid etmiyorlardı. Bürhandan vazgeçmiyorlardı. “Onun için akıl ve ilim ve fen hükmettiği istikbalde elbette bürhan-ı aklîye istinad eden ve bütün hükümlerini akla tesbit ettiren Kur’ân hükmedecek”ti.

İslâmiyetin, geçmişte hakimiyetine sekiz mania vardı.

Birinci, ikinci, üçüncü maniler, ecnebilere cehli ve dinlerine olan taassuplarıydı. “Marifet ve medeniyetin mehasini” sayesinde bunlar kırılmış ve dağılmıştı. Taassup ve baskıdan kurtulan Batı insanı fitratının gereğine sarılarak düşünmeye başlamıştı.

Dördüncü ve beşinci manilerse, Batılıların körü körüne kiliseyi takip etmeleriydi. Ancak hürriyet fikrinin ve hakikati araştırma eğiliminin gelişip serpilmesiyle bu engeller de ortadan kalkıyordu.

Altıncı, yedinci maniler, bizdeki istibdat ve kötü ahlâk da, bir engel sayılırdı. Bunun zararlarını gören Müslümanlar hatalarını anlamışlar, çaresini aramaya koyulmuşlardı. Çirkin neticeler görülecek ve böylece bu engeller de ortadan kalkacaktı.

Sekizinci mani, yeni ilimlerin bazı iyi niyetli misalleri, İslâmî hakikatlerin “zahiri manalarına muhalif ve muarız tevehhüm edilmesiyle” İslamın gelişmesine engel olmasıydı. Gelişen teknolojiye ve ilmi gelişmelere uzak kalınıyordu veya öyle zannediliyordu. Oysa bu tür meselelerin altında “Kur’ân’ın bir lema-i icazı” vardı. Onların yüksek hakikatlerini anlatmak gerekti. Bazı muhakkikin-i İslamiyenin bu yönde çalışmaları olmuş ve kör gözlere de göstermişti.

Daha sonra Bediüzzaman, “Fazilet odur ki, düşmanlar dahi o faziletin tasdikine şahadet etsin” gerçeğini vurgulayarak buna misaller veriyordu.

İlk misali 19. asır Amerika’sının meşhur feylesofu M. Carlayl’deni. Carlayl şöyle demişti: “İslâmiyet gayet parlak bir ateş gibi doğdu. Sair dinleri kuru ağacın dalları gibi yuttu. Hem bu yutmak İslâmiyetin hakkı imiş. çünkü Kur’ân’ın tasdikine mazhar olmayan dinler hiç hükmündedir.”

İkinci misalini Alman Bismarck’tan veriliyordu. Bediüzzaman, Bismarck gerçeği yakalamıştı: “Ben bütün kütüb-ü semaviyeyi tetkik ettim. Tahrif olmalarına binaen beşerin saadeti için aradığım hakiki hikmeti bulamadım. Fakat Muhammed’in Kur’ân’ını umum kitapların fevkinde gördüm. Her kelimesinde hikmet buldum. Bunun gibi beşerin saadetine hizmet edecek bir eser yoktur.”

Bütün bunları aktardıktan sonra Said Nursi, Avrupa ve Amerika’nın bir İslâm devleti doğuracağından bahsediyordu.

“Bu mukaddemeler netice vermiyor mu ki?” diye soruyordu ve cevabı yine kendisi veriyordu: “İstikbalin kıtalarında hakim olacak ve beşeri saadete sevk edecek İslâmiyettir ve İslâmiyete inkılâb etmiş ve hurafattan ve tahrifattan sıyrılacak İsevîlerin hakikî dinidir ki, Kur’ân’a tâbi olur, ittifak eder.”

Ona göre istikbalde maddeten dahi İslâmiyet hükümfermâ olacaktı. Zira İslâm dünyasının “şahs-ı manevîsinin kalbinde” beş kuvvet bir araya gelmiş, imtizaç etmişti

1. Hakikat-i İslâmiyet
2. İhtiyaç ve fakr
3. Hürriyet-i Şer’iye
4. Şehamet-i imaniye
5. İzzet-i İslâmiye

Bu beş kuvvet birlikte değerlendirildiğinde gerçekten de ilginç bir tablo ortaya çıkıyordu. Teşhis ne kadar doğruysa, tedavi de o kadar kolaydı.

Hakikat-i İslâmiyet ki, bugüne kadar ona kim sarılmışsa sonunda mutluluğa kavuşmuştu. Çünkü o bütün inananlarını tek bir şahıs hükmüne getirip bir hedefe yöneltebiliyordu. İnsanlık adına onur verici ne varsa altında İslâmın değerleri yatıyordu veya ondan önceki ilâhî mesajlar...

İhtiyaç ve fakr ki, medeniyetin ve sanatın hakikî ustası o idi. İhtiyacı olduğunu bilen ve fakr hisseden insan elbette yeni şeyler peşinden koşacaktı.

Hürriyet-i Şer’iye ki, istibdadı parça parça edip, ulvî hisleri heyecana getiriyordu.

Şehamet-i imaniye ki, haksızlara ve zalimlere boyun eğmemekti. İstibdada boyun bükmemek, biçareleri tahakküm altına almamak ve kendini büyük görmemekti.

İzzet-i İslâmiye ki, Müslümanlara verdiği dersi iyi anlamak ve bu dersin gereğini istikbalde yerine getirmek gerekiyordu.

Evet, nasıl ki, “eski zamanda İslâmiyetin terakkisi, düşmanın taassubunu parçalamak ve inadını kırmak ve tecavüzatını defetmek silâh ile, kılıç ile olmuş”tu. “İstikbalde silâh kılıç yerine, hakikî medeniyet ve maddi terakki ve hak ve hakkâniyetin manevî kılıçları düşmanları mağlûp edip dağıtacak”tı.

Bütün bunlara rağmen ehl-i imana ne oluyordu da, istikbalde İslâmın hâkim olacağına dair bu kadar delil olmasına rağmen ümitsizliğe düşüyordu. “Ümitsizlikle zannediyorsunuz ki, “Dünya herkese ve ecnebilere terakki dünyasıdır. Yalnız biçare ehl-i imana, tedenni dünyası oldu” diye pek yanlış bir hataya düşüyorsunuz.” Zaman aynı hatta ilerleyen bir çizgi değildi ki, başlangıcı ve sonu birbirinden uzaklaşsın. Belki dünyanın hareketi gibi bir daire içinde dönüyordu. Bazan yaz ve bahar mevsimi gelir, bazan da kış ve fırtına mevsimine dönerdi. Bu yüzden de, “her kıştan sonra bir bahar, her geceden sonra bir sabah olduğu gibi, nev-i beşerin dahi, bir sabahı bir baharı olacak inşaallah. Hakikat-i İslâmiyenin

güneşi ile, sulh-u umumî dairesinde hakikî medeniyeti görmeyi Rahmet-i İlâhiyeden bekleyebilirsiniz.

İkinci kelime: Yeis en dehşetli bir hastalık olarak âlem-i İslâmın kalbine girmişti. Bizi öldürmüştü. Garpta küçük bir devlet, şarktaki Müslümanları kendine hizmetkâr yapmıştı. Öylesine bir hastalıktı ki, toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarımız için feda ediyorduk. Hem o yeisti ki, kuvve-i maneviyemizi kırmıştı. Bu yeisti Müslümanları kendine esir eden. Onun sayesinde başkalarının tenbelliğini ve vurdumduymazlığını özür zannedip, “neme lâzım” diyorduk. “Herkes benim gibi berbattır” deyip, “şehamet-i imaniyeyi terk edip, hizmet-i İslâmiyeyi yapmıyorduk. Oysa Kur’ân’da “Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin” çağrısı vardı. Yeis şehamet-i İslâmiyeye yakışmazdı. Sonunda Araplar bu hastalıktan kurtulup “İslâmiyetin kahraman ordusu Türklerle” hakikî bir dayanışma ile el ele verip, Kur’ân’ın bayrağını her tarafa ilân edeceklerdi.

Uçüncü kelime: Sıdk kî, İslâmın üssül esasıydı. Ulvî seciyelerin rabitasıydı. Öyle ise doğruluğu içimizde yeniden hayatlandırıp, onunla manevî hastalıklarımızı tedavi etmeliydik. Çünkü onun sayesinde bütün o eski hasletlerimizi yeniden kazanacaktık. Her söylediğimiz hak olmalıydı, fakat her hakkı söylemeye herkesin hakkı yoktu.

Dördüncü kelime: Muhabbete en lâyük şey muhabbetti. Mefhum-u muhalifiyle de husumete en lâyük şey husumetti. İnsanlık için sevmeye en lâyük şey, sevgiyi sevmekti. Herşeyden fazla nefret edilmesi gereken de düşmanlık duygusuydu ve düşmanlığa lâyük olan şey de oydu. Oysa insanlardaki adavet duygusu, “su-i zan mümkün oldukça, hüsn-ü zan etmez”di. Bir seyyie on haseneyi örterek bir İslâmî seciye olan hüsn-ü zanni inkâr ederdi.

Beşinci kelime: Hürriyet-i Şer’iyye ile meşveret-i meşrua ki, hakikî milliyetimizin hakimiyetini gösterirdi. Milliyetimizin hakikî ruhu ise İslâmiyetti. Bu rabita ile umum ehl-i İslâm tek bir aşiret hükmüne geçiyordu. Aynı şeyleri düşünen insanların neticeye ulaşması şüphesiz ki, ayrı olmaktan çok daha kolaydı.

Altıncı kelime: Meşveret-i Şer’iyye ki, İslâmın toplum hayatındaki saadetin anahtarıydı. Çünkü Kur’ân şûrâyı esas olarak emrediyordu. İnsanoğlunun asırlar boyu yaptığı ve tarihin vasıta olduğu fikir birikimi bir nevi insanlığın meşvereti gibiydi. Bu ise gelişmenin anahtarı hükmündeydi. Asya’nın geri kalmasının sebeplerinden birisi ise bu şûrâyı hakikî olarak yapmamasıydı. “Asya kıtasının ve istikbalinin keşşafı ve miftahı şûrâ”ydı.

“Yaşasın sıdk! Ölsün yeis! Muhabbet devam etsin! Şûrâ kuvvet bulsun! Bütün levh ve itâb ve nefret hevâ ve hevese tâbi olanlara olsun. Selâm ve selâmet Hüdâya tâbi olanlara olsun. Amin...”

Bediüzzaman bütün bu teşhislerinden sonra ok net bir şekilde istikbalin İslâmın olacağını ifade ediyordu. Ümitvârdı, etrafına ümit dağıtıyordu. Ümit onun en bariz vasıflarından biri sayılabilirdi. O İslâmın en karanlık günlerinde, en ümit verici mesajları sunmasını bilmişti. Bu ümitle inananların morallerini yükseltiyor, olaylar karşısında yılgınlığa düşülmemesini istiyordu. “Rüyada Bir Hitabe”sinde bu özellik açıktı. Dâvâ arkadaşlarına olan tavsiyesinde bunlar vardı. Özetle eserlerinin bir çok yerinde bunu hatırlatıyordu.

O biliyordu ki, “yeis mâni-i her kemaldır.” “İnsanları canlandıran emeldir, öldüren yeistir.” Kur’ân’da Allah’ın “Rahmetimden ümit kesmeyin” emri vardı. İstikbalin Müslümanların olacağına dair hadisler vardı. Öyleyse neden Müslümanlar ümitsiz olsunlardı?

İşte Muhakemât’ından bir bölüm: “Bilaperva olarak ilân ederim, itikad ve yakînimdir: Hak neşv ü nemâ bulacaktır. Hem de itikadımdır ki, istikbâlde hüküm sürecektir ve her kıtasında hâkim-i mutlak olacak yalnız hakikat-i İslâmiyettir.” (s. 7)

Sözler’inden bir beyit:

“Yakînim var ki istikbâl semâvâtı Zemîn-i Asya”
“Bahem olur teslim yed-i beyza-yı İslâma” (s. 694)

Tarihçe-i Hayat’ında dillerden düşmeyen ibareler:

“Ümitvâr olunuz. Şu istikbâl inkılâbı içinde en yüksek gür sadâ İslâmın sadâsı olacaktır.” (s.118)

Dipnotlar

* Deccal, Süfyân, Mehdi ve diğerleri için bkz. Büyük Lügat, Tür-Dav, İlgili maddeler.

1. bkz. Münazarat, Nursi. Bediüzzaman Said, Yeni Asya Neşr. s. 71.
2. İşârâtü'l-İcaz, Nursi. Bediüzzaman Said.
3. Hutbe-i Şamiye,
4. Mektubât, s. 58, B.S. Nursî, Sözler Yayınevi.
5. G: Lente Christe, La Grande Encyclopedia, Paris, 1963, 3.137.
6. Bediüzzaman'dan Çözümler, İ. Canan, Yeni Asya Yay., s. 163.
7. Sözler, B.S. Nursi, s. 703.
8. Zaman Gazetesi, 20-21 Kasım 1992, 15-16 Aralık 1992.
9. Â-i İmran Suresi, A. 64.
10. Şualar, B.S. Nursi. ş. 494, Sözler Yayınevi.
11. Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Milliyet, 15 Temmuz 1986.
12. Prof. Dr. Nur Vergin, Toplum ve Bilim, Ekim 1986.
13. Köprü Dergisi, Sayı 103.
14. a.g.d.
15. Bernard Lewis, Modern Türkiye'nin Doğuşu.
16. a.g.e.
17. Süleyman Demirel, İslâm Demokrasi Laiklik. s. 73, Yeni Asya Gazt. Neşr.
18. Hutbe-i Şamiye, Nursi, Bediüzzaman Said, Sözler Yayınevi, s. 20.
19. a.g.e. s. 22.
20. Zaman gazetesi, 12 Nisan 1992.

İntizam Seyda DURGUN